

Brüssel, 14. juuni 2024
(OR. en)

10817/24

Institutsioonidevaheline
dokument:
2008/0140(CNS)

ANTIDISCRIM 95
FREMP 291
GENDER 114
JAI 968
MI 583
SOC 435

ARUANNE

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Nõukogu
Eelmise dok nr:	10476/24
Komisjoni dok nr:	11531/08 - COM(2008) 426 final
Teema:	Direktiiv, mis käsitleb võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamist (artikkel 19) – Eduaruanne

---

I. SISSEJUHATUS

Komisjon esitas 2. juulil 2008 nõukogule ja Euroopa Parlamendile nõukogu direktiivi ettepaneku, mille eesmärk on laiendada usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise eest antavat kaitset tööhõive valdkonnast väljapoole. Kavandatava võrdset kohtlemist käsitleva horisontaalse direktiiviga, mis täiendab selles vallas kehtivaid liidu õigusnorme,¹ keelatakse diskrimineerimine eespool nimetatud alustel järgmistes valdkondades: sotsiaalkaitse (sh sotsiaalkindlustus ja tervishoid), haridus ning kaupade ja teenuste (sh eluaseme) kättesaadavus.

---

¹ Eelkõige nõukogu direktiivid 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ.

Lissaboni lepingu jõustumise järel 1. detsembril 2009 kohaldatakse selle ettepaneku suhtes nüüd Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 19 (seadusandlik erimenetlus); seega on pärast Euroopa Parlamendilt *nõusoleku* saamist vajalik nõukogu ühehääline otsus.

Euroopa Parlament võttis oma arvamuse vastu nõuandemenetluse korras 2. aprillil 2009². Nõukogu peab taotlema lõpliku teksti suhtes Euroopa Parlamendi nõusolekut.

Kuigi ettepanek on olnud arutusel peaaegu 16 aastat ja peaaegu iga eesistujariik on ettepaneku nõukogu päevakorda lisanud, ei ole seni olnud võimalik kokkuleppele jõuda. Viimane eduaruanne³ esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogule (EPSCO) 12. juunil 2023.

Kuigi väga suur enamus delegatsioone on direktiivi pikka aega toetanud, kiites heaks asjaolu, et selle eesmärk on täiendada kehtivat õigusraamistikku, käsitledes kõiki nelja diskrimineerimise alust horisontaalse lähenemisviisi abil, on mõned teised delegatsioonid väljendanud muret ja palunud selgitusi seoses tajutava õiguskindluse puudumise, pädevuse jaotuse ja subsidiaarsuse põhimõtte järgimisega ning ettepaneku mõjuga, eeskätt mis puudutab võimalikku finantsmõju.

Aastate jooksul on tõstatatud mureküsimuste lahendamiseks ettepanekut oluliselt ümber sõnastatud, muu hulgas selgitades õiguslikke kohustusi nii sisu kui ka pädevuse jaotuse osas ning piirates suures osas direktiivi eelnõu võimalikku finantsmõju.

Komisjon on toetanud püüdusi kompromissi saavutamiseks, kuid säilitab praeguses etapis analüüsi reservatsiooni kõikide oma algsesse ettepanekusse tehtud muudatuste suhtes.

---

² Vt dok A6-0149/2009. Parlamendi praegune koosseis nimetas raportööriks Alice Kuhnke (SE – Rohelised/EVF).

³ Dok 9043/23. Nõukogus toimus ettepaneku üle ka poliitiline mõttevahetus (vt dok 9544/23).

II. NÕUKOGU TÖÖ BELGIA EESISTUMISE AJAL

Belgia eesistumise ajal tehti ettepanekuga intensiivset tööd, et saavutada ühehäälsus. Ettepanekut arutati kolmel sotsiaalküsimuste töörühma koosolekul,⁴ kolm korda COREPERis⁵ ning nõukogu tasandil. Eesistujariik esitas neli sõnastusettepanekute dokumenti, et käsitleda kõiki delegatsioonide väljendatud lahendamata mureküsimusi, eeskätt neid, mis on seotud õiguskindluse, subsidiaarsuse põhimõtte järgimise ja tulevase direktiivi võimaliku finantsmõjuga⁶.

Eesistujariik käsitles kõnealuseid mureküsimusi järgmiselt.

1. Teksti sõnastati ümber, et selgitada liikmesriikide kohustuste ulatust seoses *mõistlike abinõudega* puuetega inimeste jaoks (artikkel 4 ja põhjendused 19a–20d), mida tuleb eristada varem välja jäetud ligipäasetavuse tagamise kohustusest.
2. Liikmesriikide *pädevus hariduse valdkonnas*, sealhulgas tasude ja vanusepiirangute kehtestamise osas, määratleti selgemalt (artikli 3 lõike 2 punkt d ja põhjendus 17g).
3. Teksti täpsustati veelgi, osutades liikmesriikide ulatuslikule kaalutusõigusele üldist huvi pakkuvate teenuste osutamisel, tellimisel ja korraldamisel, kinnitades, et erinevused *üldist huvi pakkuvate teenuste* osutamises piirkondlike või kohalike tasandite vahel ei kujuta endast diskrimineerimist (artikli 3 lõige 5a ja põhjendus 11).
4. Teksti muudeti, andes liikmesriikidele võimaluse tegeleda sündimuse vähenemisega seotud *demograafilise probleemiga* (artikli 3 lõige 4a ja põhjendus 19-a).

---

⁴ Koosolekud toimusid 20. veebruaril, 14. märtsil ja 9. aprillil.

⁵ 18. aprillil, 26. aprillil ja 14. juunil.

⁶ Dokumendid 5552/24, 6630/24, 7549/24 ja 8616/24 (taasesitatud ilma muudatusteta dokumendis 8616/1/24 REV 1 ja väiksemate tehniliste ja redaktsiooniliste kohandustega dokumendis 10476/24).

5. Lisaks selgitas eesistujariik tingimusi *erinevaks kohtlemiseks vanuse või puude alusel* (artikli 2 lõiked 5a ja 6 ning põhjendused 14-a ja 14a).
6. Samamoodi selgitas eesistujariik sätteid, mis käsitlevad *isiku vanusel või tervislikul seisundil põhinevat erinevat kohtlemist konkreetselt finantsteenuste valdkonnas* (artikli 2 lõiked 7a–7 ja põhjendus 15ab).
7. *Ülevõtmisperioodi* lühendati võrreldes eelmise eelnõu versiooniga kolmele aastale, võttes arvesse pikka ajavahemikku, mis on juba möödunud alates ettepaneku esmakordsest esitamisest, ning asjaomane säte sõnastati ümber kooskõlas kehtiva tavaga (artikli 15 lõige 2). *Aruandluskohustuse perioodi* seevastu pikendati neljale aastale.
8. Põhjendus 9 sõnastati ümber, kinnitamaks sõnaselgelt, et subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte osas on toimunud hoolikas hindamine.
9. Tehti ka mõningad muudatused teksti *ajakohastamiseks* ning selle järjepidevuse ja selguse parandamiseks.

COREPERi 18. ja 26. aprilli koosolekul toetas väga suur enamus delegatsioone eesistujariigi teksti ja eesmärki leppida nõukogus 7. mail 2024 kokku üldine lähenemisviis. Mõni delegatsioon soovis siiski rohkem aega, et viia lõpule oma sisemised otsustusprotsessid ja saata märkusi veel lahendamata küsimuste kohta⁷. Seetõttu muutis eesistujariik EPSCO nõukogu 7. mai istungi arutelu poliitiliseks mõttevahetuseks. Nõukogus toimunud poliitilise mõttevahetuse⁸ käigus kutsus väga suur enamus delegatsioone üles jõudma Belgia eesistumise ajal ettepaneku suhtes viimase kompromissteksti alusel kiiresti kokkuleppele. Kolm delegatsiooni säilitasid siiski oma üldised reservatsioonid.

---

⁷ Eesistujariik kirjalikke märkusi ei saanud.

⁸ Dok 9094/24.

Pärast nõukogus toimunud poliitilist mõttevahetust pidas eesistujariik kahepoolseid arutelusid delegatsioonidega, kellel oli endiselt lahendamata mureküsimusi, püüdes leida lahendusi ja luua võimaluse ühehäälsuse saavutamiseks. Seejärel lisati direktiiv taas COREPERi 14. juuni koosoleku⁹ päevakorda. COREPERis toimunud arutelul toetas küll väga suur enamus delegatsioone eesistujariigi teksti ja eesmärki leppida nõukogus kokku üldine lähenemisviis, kuid kolm delegatsiooni säilitasid reservatsioonid. Seega sai selgeks, et nõutavat ühehäälsust ei ole veel võimalik saavutada.

III. KOKKUVÕTE

Eesistujariigi kompromisstekst on lisatud käesolevale aruandele. Valdav enamus delegatsioone on kinnitanud oma tugevat toetust teksti suhtes ja kutsunud üles eelnõu kiiresti vastu võtma. Komisjon on rõhutanud, et peab ettepaneku vastuvõtmist jätkuvalt esmatahtsaks.

Eesistujariik märgib, et praegune kompromisstekst, milles võetakse arvesse kõiki väljendatud mureküsimusi ja mida toetavad 24 liikmesriiki, ei ole veel pälvinud ühehäälselt heakskiitu. Arvestades haavatavate rühmade diskrimineerimise ja ahistamise praegust sagenemist, mis näitab tungivat vajadust tagada kogu Euroopa Liidus kodanike ühine ja horisontaalne kaitse kõigil kaistud alustel toimuva diskrimineerimise eest, loodab eesistujariik, et lähitulevikus on võimalik saada tekstile lisatoetus, et saavutada nõukogus nõutav ühehäälsus.

---

⁹ Kuna täiendavaid sõnastusettepanekuid ei saadud, ei teinud eesistujariik COREPERis 18. ja 26. aprillil arutatud kompromissteksti sisulisi muudatusi. Teksti tehti ainult väikeseid tehnilisi ja redaktsioonilisi kohandusi (vt dok 10476/24).

Ettepanek:

NÕUKOGU DIREKTIIV,

mis käsitleb võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamist sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut ja eriti selle artikli 19 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,¹⁰

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi nõusolekut,¹¹

toimides seadusandliku erimenetluse kohaselt

---

¹⁰ ELT C ..., ..., lk ....

¹¹ ELT C ..., ..., lk ....

ning arvestades järgmist:

- (1) Vastavalt Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklile 2 rajaneb liit sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine, mis on kõigi liikmesriikide ühised väärtused. Vastavalt ELi lepingu artiklile 6 tunnistab liit Euroopa Liidu põhiõiguste hartas („põhiõiguste harta“) sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid. Sama artikli kohaselt on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud ja liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused liidu õiguse üldpõhimõtted.
- (2) Kõigi isikute õigus võrdsusele seaduse ees ja kaitsele diskrimineerimise eest on inimõigus, mida tunnistatakse inimõiguste ülddeklaratsioonis, ÜRO konventsioonis naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, rahvusvahelises konventsioonis rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, ÜRO paktides kodaniku- ja poliitiliste õiguste ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste kohta, ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis ning Euroopa sotsiaalharta, millele kõik liikmesriigid on alla kirjutanud. Käesolevas direktiivis ja eelkõige mõistlikke abinõusid käsitlevates sätetes austatakse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis ja ÜRO ülemaailmses kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioonis tunnistatud aluspõhimõtteid.

- (2a) Liit on ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni osaline alates 23. detsembrist 2010. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni sätted moodustavad ELi toimimise lepingu artikli 216 lõike 2 kohaselt Euroopa Liidu õiguskorra lahutamatu osa ja seetõttu peaks liidu õigusakte tõlgendama kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga. Eelkõige selgitatakse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklis 2 esitatud diskrimineerimise määratluses, mida tähendab mõistlike abinõude võtmata jätmine, ja artiklis 9 ligipääsetavust puudutavaid kohustusi. Oma teatises „Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030“ rõhutab komisjon puuetega inimeste püsivat ebavõrdsust ja diskrimineerimist väljaspool tööhõive valdkonda, näiteks seoses sotsiaalkaitse, tervishoiu, hariduse ning kaupade ja teenuste, sealhulgas eluaseme kättesaadavusega, ning vajadust muuta nendes küsimustes täiendavalt ELi õigusakte. Käesolev direktiiv aitab neid küsimusi lahendada koos muude meetmetega, mis on võetud liidu ja liikmesriikide tasandil ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamisel.
- (3) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse eelkõige põhiõiguste hartas tunnistatud aluspõhimõtteid. Põhiõiguste harta artiklis 10 tunnistatakse õigust mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadusele, artiklis 21 keelatakse diskrimineerimine, sealhulgas usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel, ning artiklis 26 tunnistatakse puuetega inimeste õigust saada kasu meetmetest, mis on mõeldud nende iseseisvuse tagamiseks.
- (4)
- (5) 14. detsembril 2007 Brüsselis kokku tulnud Euroopa Ülemkogu kutsus liikmesriike üles tugevdama jõupingutusi, et vältida diskrimineerimist tööturul ja väljaspool seda ning diskrimineerimisega võidelda.

- (5a) Võrdõiguslikkuse liidu loomiseks võttis komisjon 2020. ja 2021. aastal vastu peamised strateegiad ja tegevuskavad,¹² millega edendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet ja aidatakse võidelda diskrimineerimise vastu, kombineerides sihipäraseid meetmeid ja peavoolustades võrdõiguslikkust kõigis poliitikavaldkondades, osutades samal ajal ka interseksionaalse lähenemise tähtsusele.
- (5ab) Nõukogu võttis 4. märtsil 2022 vastu järeldused rassismi ja antisemitismi vastase võitluse kohta, et käsitleda rassistlike ja antisemiitlike intsidentide murettekitavat sagenemist ELi liikmesriikides¹³. Lisaks on komisjoni ühisteatises Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Vaenule pole kohta: Euroopa seisab ühiselt vastu vihkamisele“ püstitatud eesmärk tugevdada ELi jõupingutusi, et võidelda vihkamise kõigi vormide vastu, astudes kindlamaid samme mitmesugustes poliitikavaldkondades. Eelkõige kutsutakse teatises üles tegutsema selle nimel, et Euroopa oleks koht, kus liidu alusväärtused on kõigile võrdselt kättesaadavad. Võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine kuuluvad selliste alusväärtuste ja põhiõiguste hulka, mis on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 ja ELi põhiõiguste hartas. Need loovad aluse sellele, et kõik inimesed saaksid hirmuta koos elada, olenemata sellest, kes nad on. Liit on kindlalt otsustanud ehitada üles ühiskonna, kus igaühel on võrdsed võimalused olla edukas ja vabadus väljendada oma individuaalsust. Sellise ühiskonna edendamine on võimas kaitse vaenu ja sallimatuse eest¹⁴.

---

¹² Soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025, ELi rassismivastane tegevuskava 2020–2025, romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik aastateks 2020–2030, LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 ja puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030. Lisaks võttis komisjon vastu strateegia antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi edendamiseks.

¹³ [pdf \(europa.eu\)](#)

¹⁴ JOIN (2023) 51 final, 6.12.2023.

- (5ac) Vastusena Euroopa Ülemkogu 2023. aasta juuni järeldustele¹⁵ on komisjoni 11. oktoobri 2023. aasta teatises „Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid“¹⁶ esitatud demograafiliste muutuste terviklik käsitus ja poliitikavahendid, mida liikmesriigid saavad kasutada, ning üleskutse liikmesriikidele hoida võrdõiguslikkus, mittediskrimineerimine ja põlvkondadevaheline õiglus poliitiliste valikute keskmes.
- (6) Euroopa Parlament on kutsunud oma 20. mai 2008. aasta resolutsioonis, 8. septembri 2015. aasta resolutsioonis ning 19. aprilli 2023. aasta resolutsioonis üles laiendama diskrimineerimise vastu pakutavat kaitset Euroopa Liidu õigusaktides.
- (6a) Diskrimineerimine ei avalda tõsist mõju mitte ainult üksikisikutele, vaid ka ühiskonnale, sealhulgas sisemajanduse koguproduktile, maksutuludele ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Käesoleva direktiiviga diskrimineerimise vastu antav kaitse saab anda panuse paremasse tervislikku seisundisse ja haridusnäitajatesse ning saab kõigil neil põhjustel suurendada liikmesriikide sisemajanduse koguprodukti.

---

¹⁵ Euroopa Ülemkogu 29.–30. juuni 2023. aasta järeldused.

¹⁶ COM(2023) 577 final, 11.10.2023.

(7) Euroopa Komisjon on oma teatises „Uus sotsiaalmeetmete kava: võimalused, juurdepääs ja solidaarsus 21. sajandi Euroopas“ kinnitanud, et ühiskonnas, kus kõiki üksikisikuid peetakse võrdväärseks, ei tohiks mingisugused kunstlikud tõkked ega diskrimineerimine takistada inimestel neid võimalusi kasutada. Diskrimineerimine usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel võib mõjuda kahjulikult aluslepingutes sätestatud liidu eesmärkide saavutamisele, eelkõige seoses tööhõive ja sotsiaalkaitse kõrge taseme saavutamise, elatustaseme ja elukvaliteedi parandamisega, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse ning solidaarsusega. See võib mõjuda samuti kahjulikult eesmärgile kõrvaldada takistused isikute, kaupade ja teenuste vabalt liikumiselt liikmesriikide vahel. Euroopa Komisjon on samuti rõhutanud oma kohustust võidelda diskrimineerimise vastu ja edendada võrdseid võimalusi ning on seda kohustust uuendanud oma teatises „Mittediskrimineerimine ja võrdsed võimalused: uuendatud strateegia“.

2017. aastal kuulutasid Euroopa Parlament, nõukogu ja Euroopa Komisjon välja Euroopa sotsiaalõiguste samba, mille kolmanda põhimõtte kohaselt on igapäev hoolimata soost, rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest õigus võrdsele kohtlemisele ja võrdsetele võimalustele seoses tööhõive, sotsiaalkaitse, hariduse ning juurdepääsuga avalikkusele kättesaadavatele kaupadele ja teenustele¹⁷. Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise tegevuskavas kinnitab komisjon, et võrdne kohtlemine ja võrdne juurdepääs eeldavad tõhusat, nõuetekohaselt jõustatud ja ajakohastatud õigusraamistikku, viidates eelkõige käesolevale direktiivile¹⁸.

---

¹⁷ Institutsioonide ühine teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta (2017/C 428/09) (ELT C 428/10, 13.12.2017).

¹⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“, (COM(2021) 102 final), 4.3.2021.

(8) Kehtiv Euroopa Liidu õigus hõlmab kolme õigusakti, mis põhinevad Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklil 13, mis on asendatud ELi toimimise lepingu artikliga 19, ning ühte ELi toimimise lepingu artiklil 19 põhinevat õigusakti. Esimesed kolm õigusakti on direktiiv 2000/43/EÜ,¹⁹ direktiiv 2000/78/EÜ²⁰ ja direktiiv 2004/113/EÜ,²¹ mille eesmärk on ära hoida diskrimineerimist soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse ja seksuaalse sättumuse alusel ja sellega võidelda. Nimetatud õigusaktid on näidanud õigusaktide tähtsust diskrimineerimise vastases võitluses. Eelkõige kehtestatakse direktiiviga 2000/78/EÜ üldraamistik võrdseks kohtlemiseks tööhõives ja kutsetegevuses, sõltumata usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest. Muudes valdkondades peale tööhõive on nendel alustel toimuva diskrimineerimise vastu pakutava kaitse ulatus ja iseloom liikmesriikides siiski erinev. Direktiiviga 2000/43/EÜ kaitstakse isikuid rassilise või etnilise päritolu alusel toimuva diskrimineerimise vastu seoses ligipääsuga kaupadele ja teenustele ning nende pakkumisega, sotsiaalkaitse ja haridusega ning direktiiviga 2004/113/EÜ antakse kaitse soolise diskrimineerimise vastu seoses ligipääsuga kaupadele ja teenustele ja nende pakkumisega, kusjuures erandiks on meediasisu ja reklaam ning haridus. Lisaks neile kolmele õigusaktile kehtestatakse nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1499²² nõuded võrdõigusasutustele, et tagada nende ja muude võrdse kohtlemise valdkonna direktiivide nõuetekohane täitmine.

---

¹⁹ Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22).

²⁰ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16).

²¹ Nõukogu 13. detsembri 2004. aasta direktiiv 2004/113/EÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega (ELT L 373, 21.12.2004, lk 37).

²² NÕUKOGU 7. mai 2024. aasta DIREKTIIV (EL) 2024/1499 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta isikute võrdse kohtlemise valdkonnas sõltumata isiku rassilisest või etnilisest päritolust, isikute võrdse kohtlemise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata isiku usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega ning millega muudetakse direktiive 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ (ELT L, 2024/1499, 29.5.2024, lk 1).

- (9) Seepärast on käesoleva direktiivi eesmärk – võttes aluseks subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte hoolika hindamise – sellega hõlmatud diskrimineerimisaluste puhul laiendada diskrimineerimise vastu pakutava kaitse ulatust ja iseloomu tööhõive valdkonnast väljapoole jäävatele konkreetsetele valdkondadele, mis on nimetatud käesolevas direktiivis. Seega tuleks liidu õigusaktidega keelata diskrimineerimine usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel mitmes valdkonnas väljaspool tööturгу, nimelt seoses ligipääsuga sotsiaalkaitsele ja haridusele ning kaupadele ja teenustele (sealhulgas eluase) ning seoses kaupade ja teenuste pakkumisega. Teenustena tuleks käsitada teenuseid ELi toimimise lepingu artikli 57 tähenduses.
- (10) Direktiivis 2000/78/EÜ keelatakse diskrimineerimine ligipääsul kutseõppele; selline õiguskaitse tuleb muuta täielikuks, laiendades diskrimineerimise keeldu haridusele, mida ei peeta kutseõppeks.
- (11) Käesoleva direktiiviga ei tohiks piirata liikmesriikide pädevust, eelkõige hariduse, sotsiaalkindlustuse ja tervishoiu valdkonnas. Samuti ei tohiks see piirata liikmesriikide olulist rolli ja ulatuslikku kaalutusõigust üldist huvi pakkuvate teenuste osutamisel, tellimisel ja korraldamisel, mis võib hõlmata erineval tasemel teenuseid riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil, sõltuvalt näiteks pädevuste jaotusest liikmesriikides ning piirkondlikest ja kohalikest oludest. Erinevused kohtlemises, mis tulenevad piirkondlikest või kohalikest erinevustest selliste teenuste tasemes, ei kujuta endast seega diskrimineerimist käesoleva direktiivi tähenduses.
- (12) Diskrimineerimiseks loetakse otsest diskrimineerimist, kaudset diskrimineerimist, ahistamist, korraldust diskrimineerida ja mõistlike abinõude võtmata jätmist seoses puuetega inimestega. Diskrimineerimiseks loetakse ka diskrimineerimist mitmel alusel.

- (12a) Nagu võib tuletada Euroopa Liidu Kohtu praktikast, leiab diskrimineerimine aset muu hulgas ka siis, kui isikut koheldakse ebasoodsamalt või teda ahistatakse, sest ta on seotud või paistab olevat seotud teatava usutunnistuse või teatavate veendumuste, teatava puude, vanuse või seksuaalse sättumusega isikutega või organisatsioonidega, mis on pühendunud nimetatud isikute õiguste edendamisele. Samuti toimub diskrimineerimine siis, kui isikut koheldakse ebasoodsamalt või teda ahistatakse usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu, mis kõnealusel isikul pelgalt arvatakse olevat²³.
- (12ab) Oluline võib olla mitmel alusel toimuvast diskrimineerimisest, sealhulgas interseksionaalsest diskrimineerimisest tuleneva ebasoodsa olukorra arvesse võtmine, et kajastada diskrimineerimisjuhtumite keerulist tegelikkust ja parandada ohvrite kaitset. Interseksionaalse diskrimineerimise all mõistetakse mis tahes vormis diskrimineerimist, mis esineb kahe või enama järgmise diskrimineerimisaluse mis tahes kombinatsioonis, sealhulgas kui eraldi võetuna ei põhjustaks olukord asjaomase isiku diskrimineerimist: usutunnistus või veendumus, puue, vanus või seksuaalne sättumus; samuti ühe või mitme sellise aluse ja mõne direktiiviga 2000/43/EÜ, direktiiviga 2004/113/EÜ või direktiiviga 79/7/EMÜ diskrimineerimise eest kaitstud aluse kombinatsioonis.
- (12b) Ahistamine on vastuolus võrdse kohtlemise põhimõttega, sest ahistamise ohvritel puudub teistega võrdsel alusel ligipääs sotsiaalkaitsele, haridusele ning kaupadele ja teenustele. Ahistamine võib esineda erineval moel, muu hulgas soovimatu sõnalise, füüsilise või muu mittesõnalise käitumise kaudu. Sellist käitumist võib pidada ahistamiseks käesoleva direktiivi tähenduses, kui selline ahistamine on kas korduv või muul viisil oma olemuselt nii tõsine, et see alandab isiku väärikust ja loob ähvardava, vaenuliku, halvustava, alandava või solvava õhkkonna.

---

²³ Euroopa Kohtu 16. juuli 2015. aasta otsus *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480, ja 17. juuli 2008. aasta otsus *Coleman*, C-303/06, EU:C:2008:415.

- (13) Rakendades võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, peaks liit vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 8 seadma eesmärgiks ebavõrdsuse kaotamise ning meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamise, eelkõige seetõttu, et naised kannatavad tihti mitmel alusel toimuva diskrimineerimise all.

Käesoleva direktiivi järgimiseks vajalike õigus- ja haldusnormide koostamisel või läbivaatamisel peaksid liikmesriigid arvestama sellega, et meestele ja naistele avalduv mõju on erinev.

- (14) Otsest või kaudset diskrimineerimist eeldada lubavate faktide hindamine peaks jääma vastavalt riigisisestele õigusnormidele või tavadele liikmesriikide kohtute või muude pädevate asutuste ülesandeks. Nendes normides võib eelkõige ette näha, et kaudset diskrimineerimist tuvastatakse mis tahes vahenditega, kaasa arvatud statistiline ja/või teaduslik tõendusmaterjal.
- (14-a) Erinevusi kohtlemises vanuse alusel võib lubada teatavatel asjaoludel, kui erinevused on põhjendatavad õigustatud eesmärgiga ning eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud. See võib hõlmata teatavasse vanuserühma kuuluvate isikute piiratud ligipääsu sotsiaalkaitsele või sellise kaitse diferentseerimist eri vanuserühmade erinevate vajaduste tõttu.
- (15ab) Eri vanuserühmadesse kuuluvate isikute olukord ei pruugi olla võrreldav riski hindamisel teatavate kindlustus-, pangandus- ja muude finantsteenuste kontekstis. Sama kehtib ka nende isikute olukorra kohta, kellel on teatavad terviseprobleemid, mis võivad olla määravaks teguriks selliste teenuste raames tehtavas riskihindamises. Seepärast tuleks käesolevas direktiivis sätestada tingimused, mille alusel on direktiivi kohaldamisala piires võimalik erinev kohtlemine, kui erinevus on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärgiga ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud.

- (14a) Puudega või vanusega seotud eeliskohtlemist võib diferentseeritud kohtlemise vormina lubada teatavatel asjaoludel, kui see on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärgiga ning eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud. Sellega seoses peaks puuetega või teatavasse vanuserühma kuuluvate isikute majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse kaasamise edendamine olema õigustatud eesmärk. Vahendid selle eesmärgi saavutamiseks, näiteks soodsamate ligipääsutingimuste andmine puuetega või teatavasse vanuserühma kuuluvatele isikutele, peaksid olema asjakohased ja vajalikud. Puudega või vanusega seotud meetmed, millega antakse puuetega või teatavas vanuses isikutele soodsamad ligipääsutingimused kui teistele isikutele, nagu näiteks tasuta või madalama hinnaga ligipääs avalikule transporditeenusele, muuseumidele või spordirajatistele, eeldatakse olevat kokkusobivad mittediskrimineerimise põhimõttega ega kujuta endast seepärast diskrimineerimist puude või vanuse alusel.
- (15)
- (15b) On oluline, et kliente ning asjaomaseid õigusasutusi ja vaidluste lahendamise organeid saaks taotluse korral teavitada põhjustest, mis selgitavad finantsteenuste osutamisel üksikjuhtumitel toimuvat erinevat kohtlemist vanuse või tervisliku seisundi alusel. Ilma et finantsteenuste osutajad oleksid kohustatud avaldama tundlikku äriteavet, on oluline, et antav teave oleks üldsusele kasulik ja arusaadav ning selgitaks asjaomase teenuse pakkumisega seotud individuaalse riski erinevusi.
- (16) Kõigil isikutel on vabadus lepinguid sõlmida, sealhulgas vabadus valida lepingupartnerit. Käesolevat direktiivi ei tuleks kohaldada selliste isikute poolt ette võetud majandustehingute suhtes, mis tehakse tehakse era- või perekonnaelu kontekstis.

- (17) Diskrimineerimiskeelu puhul on oluline austada teisi põhiõigusi ja -vabadusi kooskõlas põhiõiguste hartaga ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, sealhulgas era- ja perekonnaelu kaitset, eakate õigusi, usuvabadust, ühinemisvabadust, väljendusvabadust, ajakirjandusvabadust, teabevabadust, lepinguvabadust ja ettevõtlusvabadust. Käesolev direktiiv ei tohiks piirata liikmesriigi õiguses sätestatud meetmeid, mis demokraatlikus ühiskonnas on asjakohased ja vajalikud õigustatud eesmärgi saavutamiseks, sealhulgas avaliku julgeoleku ja korra tagamiseks, kuritegude ennetamiseks, tervise kaitseks ning teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.
- (17a) Käesolev direktiiv hõlmab võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamist liidu pädevuse piires seoses ligipääsuga sotsiaalkaitsele ja haridusele ning kaupadele ja teenustele ning seoses kaupade ja teenuste pakkumisega. Mõiste „ligipääs“ ei hõlma selle riigisiseste õigusnormide ja tavade kohast kindlaksmääramist, kas isikul on õigus saada sotsiaalkaitset või haridust, kuna liikmesriigid vastutavad oma sotsiaalkaitse- ja haridussüsteemide korralduse, rahastamise ja sisu eest ning seega ka selle tuvastamise eest, kellel on õigus sotsiaalkaitset või haridust saada.

- (17b) Käesoleva direktiivi tähenduses peaks sotsiaalkaitse hõlmama sotsiaalkindlustust, sotsiaalabi, sotsiaalelamumajandust ja tervishoidu. Sellest tulenevalt tuleks käesolevat direktiivi kohaldada kõigi õiguste ja toetuste suhtes, mis tulenevad üldistest või spetsiifilistest sotsiaalkindlustus-, sotsiaalabi ja tervishoiuskeemidest ning mis on kas seadusjärgsed või riigi või eraõiguslike isikute hallatavad. Seda arvestades tuleks käesolevat direktiivi kohaldada rahaliste toetuste, mitterahaliste toetuste ja teenuste suhtes, olenemata sellest, kas asjakohased skeemid on osamakselised või mitteosamakselised. Eespool nimetatud skeemid hõlmavad näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 883/2004²⁴ määratletud sotsiaalkindlustuse harusid ning samuti skeeme, mille alusel toetuse saamise või teenuse osutamise õigus on seotud rahaliste vahendite puudumisega või sotsiaalse tõrjutuse ohuga.
- (17f) Liikmesriikide pädevusse seoses oma sotsiaalkaitse süsteemide korraldamisega kuulub selliste süsteemide ja seotud skeemide asutamise, rahastamise ja juhtimise pädevus ning samuti toetuste ja teenuste sisu, suuruse, arvutamise ja kestuse kindlaksmääramise, toetuste ja teenuste saamise tingimuste, sealhulgas vanusepiirangute kehtestamise ning samuti nende tingimuste kohandamise pädevus, et tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkus.
- (17g) Liikmesriikide pädevusse seoses oma haridussüsteemide korraldamisega ning õppe sisu ja haridusalaste tegevustega (mis hõlmab ka hariduse andmist hariduslike erivajadustega inimestele) kuulub haridusasutuste loomise, rahastamise ja juhtimise pädevus, õppekavade koostamise ja muude haridusalaste tegevuste kujundamise pädevus, eksamineerimiskorra kindlaksmääramise pädevus ning pädevus kehtestada kõlblikkuse tingimused, sealhulgas näiteks tasud ja vanusepiirangud koolide, kursuste või stipendiumite, õppetootuste ja -laenude puhul, nii avalikes kui ka eraharidusasutustes.

---

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT L 166, 30.4.2004, lk 1).

- (17h) Käesolevat direktiivi ei kohaldata perekonnaõiguse küsimuste, sealhulgas perekonnaseisu, lapsendamise ja reproduktiivtervisega seonduvate õiguste suhtes. Samuti ei piira direktiiv riigi, riigiasutuste ja -ametite ega hariduse ilmalikku iseloomu.
- (18)
- (19) Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 17 austab liit liikmesriikide õiguse kohast kirikute ja usuühenduste või koguduste staatust ega piira seda ning austab võrdselt ka filosoofiliste ja mitteusuliste organisatsioonide staatust.
- (19-a) Käesolev direktiiv ei tohiks piirata sihipäraste riiklike meetmete kohaldamist, mis võimaldavad mittediskrimineerivat eeliskohtlemist seoses teatavate sotsiaaltoetustega, kui ja kuni see on vajalik, et lahendada sündimuse vähenemisega seotud demograafilist probleemi, mida tõendavad sellist sündimuse vähenemist näitavad täpsed andmed. Sellised meetmed võivad hõlmata näiteks perekondadele antavat rahalist või eluasemetoetust.
- (19a) Puudega inimese mõiste hõlmab isikuid, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline vaegus, mis võib koostoimes erinevate takistustega tõkestada nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel. Puudega inimese mõiste puhul tuleks sõna „pikaajaline“ tõlgendamisel pidada silmas Euroopa Liidu Kohtu praktikat, eelkõige otsust kohtuasjas C-395/15.

- (19ab) Ligipääsetavuse põhimõte on sätestatud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis. Sellega seoses sätestatakse konventsioonis, et selleks, et anda puuetega inimestele võimalus iseseisvaks eluks ja täielikuks osalemiseks kõigis eluvaldkondades, rakendavad liikmesriigid osalisriikidena asjakohaseid abinõusid, millega puuetega inimestele tagatakse teistega võrdsel alustel ligipääs füüsilisele keskkonnale, transpordile, teabele ja suhtlusvahenditele, sealhulgas info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatele ja -süsteemidele, ning muudele avalikele rajatistele ja teenustele nii linna- kui ka maapiirkondades.
- (19b)
- (19c)
- (19ca) Võrdõiguslikkuse edendamiseks ja diskrimineerimise kaotamiseks peaksid liikmesriigid käesoleva direktiivi kohaselt ja kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada mõistlike abinõude võtmine. Kohustus tagada mõistlikud abinõud, tingimusel et see ei põhjusta ebaproportsionaalselt suurt koormust, on juba sätestatud direktiivis 2000/78/EÜ ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis. Kooskõlas nende õigusaktidega, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Liidu Kohus, tähendavad mõistlikud abinõud vajalikke ja asjakohaseid teisendusi ja kohandusi, mis ei ole ebaproportsionaalselt koormavad ning on konkreetsel juhul vajalikud, et tagada puuetega inimestele kõigi inimõiguste ja põhivabaduste teostamine või kasutamine teistega võrdsel alustel. Mõistlikke abinõusid nähakse isikule ette konkreetsel asjaoludel ja igal üksikjuhul eraldi teisenduste ja/või toetuse vormis, et võimaldada isikule ligipääsu olukordadele või keskkondadele, mis ei olnud ligipääsetavad, või kasutada oma õigust. Mõistlikud abinõud võivad olla ajutised, näiteks eemaldatav ramp väikeste treppide jaoks, arvutiekraanilt lugemise tarkvara, viipekeeletõlk konkreetse ürituse jaoks, õppekavade, õppematerjalide ja õpetamisstrateegiate kohandamine või tugipersonalile juurdepääsu võimaldamine.

(19cb)

(19cc) Mõistlike abinõude võtmise meetmed on nõutavad üksnes niivõrd, kui võrdse kohtlemise nõudest tulenevalt nende tekitatavast ebaproportsionaalsest koormusest ei tohiks minna kaugemale sellest, mis on rangelt vajalik selle koormuse piiramiseks iga üksikjuhtumi puhul. Meetmeid, millega kaasneb ebaproportsionaalne koormus, tuleks mõista kui meetmeid, mis tooksid kaasa ülemäärase korraldusliku või rahalise lisakoormuse, võttes seejuures arvesse tõenäolist kasu asjaomastele puuetega inimestele. Mis tahes hindamisel tuleks arvesse võtta ainult õiguspäraseid põhjuseid.

(19d)

(20)

(20-a) Meetmetel, mille eesmärk on võtta üksikjuhtudel mõistlikke abinõusid, on oluline roll puuetega inimestele käesoleva direktiiviga hõlmatud valdkondades tegelikult täieliku võrdsuse tagamisel. Teenuseosutaja ja puudega inimese vahelise pikaajalise lepingulise või muu suhte kontekstis võidakse hoonele või vahendile tehtavat ehituslikku muudatust lugeda mõistlikuks abinõuks. Mõistlikud abinõud võivad hõlmata teenuseosutaja tavaliste põhimõtete, menetluste ja tavade kohandamist või muutmist, ligipääsutingimuste kohandamist ning konkreetse abi või konkreetsete teenuste osutamist, võttes võrdse tulemuse saavutamiseks arvesse puudega inimese konkreetseid vajadusi. Mõistlike abinõude võtmist võimaldavad meetmed ei tohiks tekitada ebaproportsionaalset suurt koormust.

- (20aa) Eluaseme pakkumisel ei pea selle pakkuja käesolevas direktiivis sätestatud mõistlikke abinõusid käsitlevate sätete järgimiseks tegema hoones ehituslikke muudatusi ega nende eest maksma. Kooskõlas riigisiseste õigusnormide ja tavadega peaks pakkuja selliste muudatustega nõustuma, kui neid rahastatakse muul viisil ning kui see ei põhjusta neile muud liiki ebaproportsionaalselt suurt koormust.
- (20-b) Liikmesriike julgustatakse välja töötama ja rakendama innovatiivseid meetmeid, et tagada mõistlike abinõude võtmine.
- (20ab)
- (20b) Selle hindamisel, kas meetmed mõistlike abinõude tarvituselevõtmiseks põhjustaksid ebaproportsionaalselt suure koormuse, tuleks arvesse võtta mitmeid asjaolusid, muu hulgas organisatsiooni või ettevõtte suurust, vahendeid ja olemust ning samuti selliste meetmete võtmisega kaasneva hinnangulisi kulusid või teenuse osutamiseks kasutatavate taristute ja esemete (tehnilist ja/või majanduslikku) eluiga. Ebaproportsionaalselt suur koormus võib samuti tekkida eelkõige siis, kui on vaja teha märkimisväärseid ehituslikke muudatusi, et tagada ligipääs vallas- või kinnisvarale, mis on riigisiseste normide alusel ajaloolise, kultuurilise, kunstilise või arhitektuurilise väärtuse tõttu kaitse all.
- (20c) Selleks et anda piisavalt aega nende käesolevas direktiivis sätestatud nõuete täitmiseks, mille eesmärk on tagada puuetega inimeste jaoks mõistlikud abinõud, on asjakohane näha selliste meetmete jaoks ette pikem ülevõtmisperiood.

(20d) Käesolev direktiiv ei piira selliste liidu õigusaktide kohaldamist, millega kehtestatakse spetsifikatsioonid, et tagada puuetega inimestele ligipääsetavus või mõistlikud abinõud. Sellised spetsifikatsioonid on sätestatud muu hulgas komisjoni määruses (EL) nr 1300/2014,²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 181/2011,²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1107/2006²⁷ ja määruses (EL) 2021/782²⁸. Lisaks on direktiivis (EL) 2019/882 sätestatud ligipääsetavusnõuded seoses teatavate toodete ja teenustega ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiivis (EL) 2016/2102, mis käsitleb avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavust, on sätestatud avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste suhtes kohaldatavad juurdepääsetavusnõuded, võimaldades teha need veebisaidid ja mobiilirakendused seeläbi kasutajate, eelkõige puuetega inimeste jaoks ligipääsetavamaks. Muud õiguslikud nõuded on kehtestatud muu hulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1303/2013 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2014/24/EL. Kui järgitakse liidu õigusakte, milles on sätestatud üksikasjalikud standardid või spetsifikatsioonid mõistlike abinõude kohta seoses konkreetsete toodete või teenustega, tuleks käesoleva direktiivi nõuded mõistlike abinõude kohta täidetuks lugeda.

---

²⁵ Komisjoni 18. novembri 2014. aasta määrus (EL) nr 1300/2014, milles käsitletakse koostalitluse tehnilist kirjeldust seoses puuetega ja piiratud liikumisvõimega inimestele juurdepääsuvõimaluste tagamisega Euroopa Liidu raudteesüsteemis (ELT L 356, 12.12.2014, lk 110).

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 181/2011, mis käsitleb bussisõitjate õigusi ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ELT L 55, 28.2.2011, lk 1).

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1107/2006 puudega ja liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul (ELT L 204, 26.7.2006, lk 1).

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/782 rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 172, 17.5.2021, lk 1).

- (21) Diskrimineerimiskeeld ei tohiks piirata selliste meetmete säilitamist või vastuvõtmist liikmesriikide poolt, mille eesmärk on ära hoida või heastada halvemusi, mille tõttu kannatab teatava usutunnistuse või teatavate veendumuste, teatava puude, vanuse või seksuaalse sättumusega isikute rühm, või rühm, keda iseloomustab korraga mitu nimetatud konkreetsete diskrimineerimisalustega seotud omadust. Need meetmed võivad hõlmata teatava usutunnistuse või teatavate veendumuste, teatava puude, vanuse või seksuaalse sättumusega isikute organisatsioonide ning selliste isikute toetamist, kui nende peamine eesmärk on kõnealuste isikute majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse kaasamise edendamine või nende erivajadustega arvestamine.
- (22) Käesoleva direktiiviga kehtestatakse miinimumnõuded, võimaldades liikmesriikidel kehtestada või säilitada soodsamaid sätteid. Käesoleva direktiivi rakendamisega ei või põhjendada liikmesriigis valitseva olukorra halvenemist.
- (23) Isikutele, keda on usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu diskrimineeritud, tuleks tagada piisavad õiguskaitsevahendid. Tõhusama kaitse pakkumiseks tuleks ühendustele, organisatsioonidele ja muudele juriidilistele isikutele anda õigus osaleda menetlustes, sealhulgas kannatanu nimel või toetuseks, ilma et see piiraks riigisiseste kohtus esindamise ja kohtuliku kaitse menetlusnormide kohaldamist.
- (24) Kooskõlas võrdõiguslikkust ja mittediskrimineerimist käsitleva kehtiva ELi õigustikuga tuleks tõendamiskohustuse sätteid kohandada ilmse diskrimineerimise puhul ja võrdse kohtlemise põhimõtte tõhusaks kohaldamiseks peab sellise diskrimineerimise kohta tõendite esitamise järel minema tõendamiskohustus üle kostjale. Kostja ülesanne ei ole siiski tõendada, et hageja järgib teatavat usutunnistust või veendumusi või et tal on teatav puue, vanus või seksuaalne sättumus.

- (25) Võrdse kohtlemise põhimõtte tõhus rakendamine nõuab kannatanutele piisava õiguskaitsse tagamist ohvristamise vastu.
- (26) Resolutsioonis Euroopa aasta „Võrdsed võimalused kõigile“ (2007) järelmeetmete kohta kutsus nõukogu üles kaasama täiel määral kodanikuühiskonda, sealhulgas diskrimineerimisoskus olevaid inimesi esindavaid organisatsioone, sotsiaalpartnereid ja sidusrühmi diskrimineerimise vältimisele ning võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamisele suunatud programmide koostamisse nii Euroopa kui ka riigi tasandil.
- (27) Direktiivide 2000/43/EÜ, 2004/113/EÜ ja 2006/54/EÜ²⁹ kohaldamise kogemus näitab, et kaitse käesoleva direktiiviga hõlmatud alustel toimuva diskrimineerimise vastu paraneks, kui igas liikmesriigis olemasoleva(te) võrdõigusasutus(t)e volitusi laiendatakse käesoleva direktiiviga hõlmatud küsimustele. Nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1499 kehtestatakse võrdõigusasutuste toimimise miinimumnõuded, eeskätt seoses nende tõhususe ja sõltumatusega. Seepärast tuleks käesoleva direktiiviga hõlmatud küsimuste suhtes kohaldada ka nõukogu direktiivi (EL) 2024/1499 ning seda tuleks sel eesmärgil muuta. Lisaks võivad liikmesriigid kasutada komisjoni 22. juuni 2018. aasta soovitusi võrdõiguslikkust edendavate asutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta suunisena, et aidata parandada selliste asutuste tõhusust ja sõltumatust.

---

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT L 204, 26.7.2006, lk 23).

(28) Liikmesriigid peaksid edendama võrdset kohtlemist ja diskrimineerimist käsitlevate andmete kogumist, eelkõige eesmärgiga jälgida ja hinnata käesoleva direktiivi järgimiseks võetud meetmete tõhusust. Sel eesmärgil võivad liikmesriigid näiteks määrata kindlaks lähtealused või mõõdetavad eesmärgid või asuda koguma kvalitatiivseid ja/või kvantitatiivseid andmeid. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tuleks võrdse kohtlemise ja diskrimineerimise andmetena käsitada kogu teavet, mis on asjakohane ja kasulik võrdõiguslikkuse olukorra kirjeldamiseks ja analüüsimiseks nii, et need näitavad diskrimineerimise ja/või võrdõiguslikkuse olemasolu ja/või ulatust. Kogutud andmed võivad hõlmata lähteandmeid, näiteks demograafilisi ja sotsiaal-majanduslikke andmeid, andmeid materiaalse ja kogetud ebavõrdsuse kohta, andmeid, mis võimaldavad hinnata praeguseid poliitikameetmeid, või inimõiguste näitajatel põhinevaid andmeid. Andmeid tuleks koguda vastavalt riigisisestele õigusnormidele ja tavadele ning kooskõlas kohaldatava liidu õigusega, eelkõige määrusega (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus). Võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise andmed võivad olla isikuandmete eriliigid määruse (EL) 2016/679 artikli 9 tähenduses. Käesoleva direktiivi ülevõtmisel peaksid liikmesriigid tagama, et riigisisestel õigusaktidel sisalduvad asjakohaseid kaitsemeetmeid, mida kohaldatakse isikuandmete, eelkõige isikuandmete eriliikide töötlemise suhtes. Liikmesriigid peaksid ühtlasi tagama käesoleva direktiivi otstarbel kogutud ja salvestatud andmete turvalisuse, tervikluse, ehtsuse ja konfidentsiaalsuse.

- (29) Liikmesriigid peaksid ette nägema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused juhuks, kui käesoleva direktiivi alusel vastuvõetud riigisiseseid sätteid rikutakse. Karistused võivad hõlmata haldus- ja rahalisi karistusi, nagu trahvid või hüvitise maksmine, ja muid sanktsioone.
- (30) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, milleks on ühtlase diskrimineerimisvastase kaitse taseme tagamine kõikides liikmesriikides, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda kavandatud meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (31) 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe³⁰ punkti 34 kohaselt julgustatakse liikmesriike koostama enda jaoks ja liidu huvides käesoleva direktiivi ja ülevõtmismeetmete vastavustabelid ning need avaldama,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

---

³⁰ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

I PEATÜKK ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Eesmärk

Käesoleva direktiiviga kehtestatakse raamistik, et võidelda diskrimineerimisega usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine käesolevas direktiivis sätestatud ulatuses.

Artikkel 2

Diskrimineerimise mõiste

1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine diskrimineerimist ühelgi artiklis 1 nimetatud alusel.
2. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „diskrimineerimine“ järgmist:
  - a) otsene diskrimineerimine ühel artiklis 1 nimetatud alusel, mis seisneb selles, kui mõnda isikut koheldakse, on koheldud või võidakse kohelda ebasoodsamalt kui teist isikut samalaadses olukorras;
  - b) kaudne diskrimineerimine mõnel artiklis 1 nimetatud alusel, mis seisneb selles, kui neutraalsena näiv säte, kriteerium või tava seab isikud teatava usutunnistuse või teatavate veendumuste, teatava puude, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu teistega võrreldes ebasoodsasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealusel sättel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud;

- c) ahistamine, mis on seotud mõne artiklis 1 nimetatud alusega ning mis seisneb selles, kui soovimatu käitumise eesmärk või selle tegelik toime on isiku väärkuse alandamine ja ähvardava, vaenuliku, halvustava, alandava või solvava õhkkonna loomine. Selles kontekstis võib ahistamise mõiste määratleda vastavalt liikmesriikide riigisisestele õigusnormidele ja tavadele;
  - d)
  - d-b) korraldus diskrimineerida isikuid mis tahes artiklis 1 osutatud alusel;
  - e) mõistlike abinõude võtmata jätmine seoses puuetega inimestega, mis seisneb selles, kui ei järgita käesoleva direktiivi artiklit 4a.
3. Käesoleva direktiivi kohane diskrimineerimine hõlmab diskrimineerimist, mis põhineb artiklis 1 sätestatud diskrimineerimisaluste kombinatsioonil, samuti ühe või mitme sellise aluse ja mõne direktiiviga 2000/43/EÜ, direktiiviga 2004/113/EÜ või direktiiviga 79/7/EMÜ diskrimineerimise eest kaitstud aluse kombinatsioonil.
- 4.
- 5.
- 5a. Erinevusi kohtlemises vanuse alusel võib lubada, kui erinevused on põhjendatavad õigustatud eesmärgiga, sealhulgas sotsiaal- ja tervishoiupoliitika õigustatud eesmärkidega, ning eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud.

- 7a. Vanusel põhinevad erinevused üksikisikute maksetes, kindlustushüvitistes, hindades või tasudes kindlustus-, pangandus- ja muude finantsteenuste osutamisel ei kujuta endast vanuselist diskrimineerimist, kui sellistel erinevustel on objektiivselt ja mõistlikult põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud. See kehtib üksnes juhul, kui vanuse arvestamine on vastava teenusega seotud riski hindamisel üks määravatest teguritest, ning ainult niivõrd, kui võrd riskide hindamine põhineb täpsel, asjakohasel ja ajakohasel kindlustusmatemaatilistel või statistilistel andmetel või – kui need andmed ei ole kättesaadavad või on ebapiisavad – põhineb asjakohasel ja usaldusväärsetel meditsiinilistel teadmistel ning võtab arvesse kindlustus-, pangandus- või muu finantsteenuse taotleja individuaalset olukorda.
7. Tervislikul seisundil põhinevad erinevused üksikisikute maksetes, kindlustushüvitistes, hindades või tasudes kindlustus-, pangandus- ja muude finantsteenuste osutamisel ei kujuta endast käesoleva direktiivi tähenduses diskrimineerimist, kui sellistel erinevustel on objektiivselt ja mõistlikult põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud. See kehtib üksnes juhul, kui tervisliku seisundi arvestamine on vastava teenusega seotud riski hindamisel üks määravatest teguritest, ning ainult niivõrd, kui võrd riskide hindamine põhineb täpsel, asjakohasel ja ajakohasel kindlustusmatemaatilistel või statistilistel andmetel või – kui need andmed ei ole kättesaadavad või on ebapiisavad – põhineb asjakohasel ja usaldusväärsetel meditsiinilistel teadmistel ning võtab arvesse kindlustus-, pangandus- või muu finantsteenuse taotleja individuaalset olukorda.
6. Vanusel või puudel põhinevat eeliskohtlemist võib lubada, kui see on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärgiga ning kui selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud. Eeliskohtlemine, et tagada teistega võrdsetel alustel kaasamine, integratsioon või osalemine ühiskonnas, võib toimuda tasuta, madalama hinnaga või soodusligipääsu vormis ning seda võib käesoleva direktiivi alusel lubada põhjendatud, asjakohase ja vajaliku kohtlemisena.

8. Käesolev direktiiv ei piira nende riigisiseses õiguses sätestatud meetmete kohaldamist, mis on demokraatlikus ühiskonnas asjakohased ja vajalikud avaliku julgeoleku või korra säilitamiseks, kuritegude ennetamiseks, alaealiste kaitseks, tervise kaitseks ja ohutuse tagamiseks ning teiste inimeste põhiõiguste ja -vabaduste kaitseks, mis on kaitstud põhiõiguste hartaga, sealhulgas era- ja perekonnaelu, eakate õiguste, usuvabaduse, ühinemisvabaduse, väljendusvabaduse, ajakirjandusvabaduse, teabevabaduse, lepinguvabaduse ja ettevõtlusvabaduse kaitseks.

Artikkel 3
Kohaldamisala

1. Euroopa Liidule antud pädevuse piires ja lõikes 2 sätestatud piirides ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet täielikult austades kohaldatakse diskrimineerimiskeeldu kõigi isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes, järgmistes valdkondades:

a) ligipääs sotsiaalkaitsele niivõrd, kuivõrd see on seotud sotsiaalkindlustuse, sotsiaalabi, sotsiaalelamumajanduse ja tervishoiuteenustega.

Ligipääs käesoleva punkti tähenduses hõlmab teabe otsimist, avalduste esitamist ja registreerimist ning ka tegelikku sotsiaalkaitsemeetmete pakkumist;

b)

c) ligipääs haridusele.

Ligipääs käesoleva punkti tähenduses hõlmab teabe otsimist, avalduste esitamist ja registreerimist ning samuti tegelikku haridussüsteemi vastuvõtmist ja haridusalases tegevuses osalemist;

d) ligipääs sellistele kaupadele ja teenustele (sealhulgas eluasemele) ning nende pakkumine, mis on üldsusele kättesaadavad.

Ligipääs käesoleva punkti tähenduses hõlmab teabe otsimist, avalduste esitamist, registreerimist, tellimist, broneerimist, rentimist ja ostmist ning samuti tegelikku asjakohaste kaupade pakkumist ja saamist.

2. Käesolevat direktiivi ei kohaldata:

- a) perekonnaõiguse küsimuste, sealhulgas perekonnaseisu ja lapsendamise suhtes, ning reproduktiivõiguste suhtes, samuti seonduvate perekonnaseisuga seotud sotsiaalkindlustushüvitiste õiguste suhtes;
- b) liikmesriikide sotsiaalkaitseüsteemide korraldamise ja rahastamise suhtes, selliste süsteemide ja seotud skeemide asutamise ja juhtimise ning samuti toetuste ja teenuste sisu, suuruse, arvutamise ja kestuse ning selliste toetuste ja teenuste saamise tingimuste, sealhulgas vanusepiirangute suhtes;
- c)
- d) liikmesriikide haridussüsteemide korraldamise ja rahastamise suhtes, sealhulgas haridusasutuste asutamise ja juhtimise, õppe ja haridusalase tegevuse sisu, õppekavade koostamise, eksamineerimiskorra kindlaksmääramise ning kõlblikkuse tingimuste, sealhulgas tasude ja vanusepiirangute kehtestamise suhtes koolide, stipendiumite või kursuste jaoks;
- e) juhtudel, kui esineb erinevusi isiku kohtlemises usutunnistuse või veendumuste alusel seoses vastuvõtuga usutunnistusel või veendumustel põhineva eetosega haridusasutustesse, kooskõlas riigisiseste õigusnormide, traditsioonide ja tavadega.
- f) ligipääsu suhtes sellistele kaupadele ja teenustele, sealhulgas eluasemele, mida pakutakse era- ja perekonnaelu valdkonnas, ning nendega seotud toimingute suhtes.

3.
  - 3a. Käesoleva direktiiviga ei piirata riiklike meetmeid, millega lubatakse ususümbolite kandmist või keelatakse see, ning sellega ei piirata liikmesriikide pädevust nendes küsimustes.
4. Käesoleva direktiiviga ei piirata selliste riigisiseste õigusaktide kohaldamist, millega tagatakse riigi, riigiasutuste ja -ametite või hariduse ilmalik iseloom või mis käsitlevad kirikute ja teiste usutunnistusel või veendumustel põhinevate organisatsioonide staatust, ning see ei piira liikmesriikide pädevust nendes küsimustes, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 17.
  - 4a. Käesolev direktiiv ei piira sihipäraste riiklike meetmete kohaldamist, mis võimaldavad mittediskrimineerivat eeliskohtlemist seoses teatavate sotsiaaltoetustega, kui ja kuni see on vajalik, et lahendada sündimuse vähenemisega seotud demograafilist probleemi, mida tõendavad sellist sündimuse vähenemist näitavad täpsed andmed.
5. Käesoleva direktiivi kohaldamisalasse ei kuulu erinev kohtlemine kodakondsuse alusel ning see ei piira nende sätete ja tingimuste kohaldamist, mis on seotud kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute sissesõiduga liikmesriikide territooriumile ning seal viibimisega, samuti kõnealuste kolmandate riikide kodanike või kodakondsuseta isikute kohtlemisega vastavalt nende õiguslikule seisundile.
  - 5a. Erinevused kohtlemises, mis tulenevad piirkondlikest või kohalikest erinevustest üldist huvi pakkuvate teenuste tasemes, ei kujuta endast diskrimineerimist käesoleva direktiivi tähenduses.

Artikkel 4

Artikkel 4a

Mõistlike abinõude võtmine seoses puuetega inimestega

1. Puuetega inimeste puhul võrdse kohtlemise põhimõtte järgimise tagamiseks tuleb artiklis 3 nimetatud valdkondades võtta mõistlikke abinõusid.
2. Lõike 1 kohaldamisel on mõistlikud abinõud vajalikud ja asjakohased teisendused ja kohandused, mis ei põhjusta ebaproportsionaalset koormust ning on konkreetsel juhul vajalikud, et tagada puudega isikule teistega võrdsetel alustel ligipääs sotsiaalkaitsemeetmele, ligipääs haridusele ning kaupade ja teenuste kättesaadavus ja pakkumine käesoleva direktiivi kohaldamisalas.
3. Eluaseme pakkumisel ei pea selle pakkuja lõigete 1 ja 2 alusel tegema hoones ehituslikke muudatusi ega nende eest maksma. Kooskõlas riigisiseste õigusnormide ja tavadega nõustub eluaseme pakkuja selliste muudatustega, kui neid rahastatakse muul viisil ning kui see ei põhjusta neile ebaproportsionaalselt suurt koormust.
4. Käesoleva artikli sätted ei piira konkreetsete kaupade või teenustega seoses ligipääsetavust või mõistlikke abinõusid käsitlevate liidu õigusnormide kohaldamist.

5. Selleks et hinnata, kas käesoleva artikli järgimiseks vajalikud meetmed põhjustavad ebaproportsionaalselt suurt koormust, tuleb arvesse võtta eelkõige järgmist:
- a) kohustatud isiku suurus, vahendid, laad ning netokäive ja kasum;
  - aa) negatiivne mõju puudega inimesele tulenevalt asjakohase ja vajaliku meetme mittepakkumisest;
  - b) asjakohase ja vajaliku meetme hinnangulised kulud;
  - c) hinnanguline kasu puuetega inimestele üldiselt, võttes arvesse asjakohaste kaupade ja teenuste kasutamise sagedust ja kestust ning seda, kui sageli müüja või pakkujaga suheldakse ning milline on nimetatud suhte kestus;
  - ca) avaliku sektori rahastamise summa, mis on kohustatud isikule kättesaadav asjakohase ja vajaliku meetme võtmiseks;
  - d)
  - e) asjakohase vallas- või kinnisvara ajalooline, kultuuriline, kunstiline või arhitektuuriline väärtus ja
  - f) asjakohaste meetmete turvalisus ja teostatavus.

Kui asjaomase liikmesriigi puuetega inimeste poliitika raames võetavad meetmed on piisavalt heastavad, ei loeta koormust ebaproportsionaalselt suureks.

2.

3.

Artikkel 5
Positiivsed meetmed

1. Pidades silmas täieliku võrdõiguslikkuse tegelikku tagamist, ei takista võrdse kohtlemise põhimõtte ühtki liikmesriiki säilitamast või kehtestamast erimeetmeid, et ära hoida või heastada usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumusega seotud halvemusi.

Artikkel 6
Miimumnõuded

1. Liikmesriigid võivad säilitada või kehtestada käesoleva direktiivi sätetest soodsamaid võrdse kohtlemise põhimõtte kaitset käsitlevaid sätteid.
2. Käesoleva direktiivi rakendamine ei õigusta mingil juhul selle diskrimineerimisvastase kaitse vähendamist, mis käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas oli liikmesriikides juba varem olemas.

II PEATÜKK ÕIGUSKAITSEVAHENDID JA TÄITMINE

Artikkel 7

Õiguste kaitse

1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidel isikutel, kes leiavad, et neid on võrdse kohtlemise põhimõtte eiramise tõttu õigusvastaselt koheldud, oleks võimalik kasutada käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste täitmise küsimuses haldus- või kohtumenetlust (kaasa arvatud vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlust, kui liikmesriigid peavad seda asjakohaseks), isegi juhul, kui suhe, millega väidetav diskrimineerimine kaasnes, on lõppenud.
2. Liikmesriigid tagavad, et ühingud, organisatsioonid või muud juriidilised isikud, kellel on kooskõlas riigisiseses õiguses sätestatud kriteeriumidega õigustatud huvi käesoleva direktiivi sätete järgimise tagamiseks, võivad kaebuse esitaja nõusolekul esineda tema nimel või tema toetuseks kohtu- ja/või haldusmenetluses, mis toimub käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste täitmise küsimuses.
3. Lõiked 1 ja 2 ei piira selliste riigisiseste normide kohaldamist, millega kehtestatakse võrdse kohtlemise põhimõtte küsimuses menetluse algatamise tähtajad.
4. Käesolev säte ei piira nõukogu direktiivi (EL) 2024/1499 artikli 10 kohaldamist.

Artikkel 8
Tõendamiskohustus

1. Liikmesriigid võtavad kooskõlas oma õigussüsteemiga vajalikud meetmed tagamaks, et kui isik, kes leiab, et ta on võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamata jätmise tõttu kannatanud, esitab kohtule või muule pädevale asutusele asjaolud, mille põhjal võib eeldada, et on toimunud diskrimineerimine, peab kostja tõendama, et diskrimineerimiskeeldu ei ole rikutud.
2. Lõige 1 ei takista liikmesriikidel kehtestamast hagejale soodsamaid tõendamisreegleid.
3. Lõiget 1 ei kohaldata kriminaalmenetluse suhtes.
4. Liikmesriigid võivad otsustada mitte kohaldada lõiget 1 menetluste suhtes, mille korral uurib juhtumi asjaolusid kohus või muu pädev asutus.
5. Käesoleva artikli lõikeid 1, 2, 3 ja 4 kohaldatakse ka kohtumenetluse suhtes, mis on ette nähtud artikli 7 lõikega 2.

Artikkel 9
Ohvristamine

Liikmesriigid võtavad oma õigussüsteemis meetmeid, mis on vajalikud, et kaitsta üksikisikuid mis tahes pahatahtliku kohtlemise või negatiivsete tagajärgede eest, mis on seotud kaebuse või menetlusega, mille eesmärk on tagada võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine.

Artikkel 10
Teabe levitamine

Liikmesriigid tagavad, et käesoleva direktiivi alusel vastu võetud sätted ja juba kehtivad asjakohased sätted tehakse liikmesriikide territooriumil asjaomastele isikutele sobival viisil teatavaks.

Artikkel 11
Dialoog asjaomaste sidusrühmadega

Eesmärgiga toetada võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist, toetavad liikmesriigid dialoogi asjaomaste sidusrühmadega, kellel on kooskõlas riigisiseste õigusnormide või tavadega õigustatud huvi aidata võidelda käesolevas direktiivis esitatud alustel ja selles hõlmatud valdkondades aset leidva diskrimineerimisega.

Artikkel 12

III PEATÜKK LÕPPSÄTTED

Artikkel 13

Nõuete järgimine

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada käesolevas direktiivis hõlmatud valdkondades võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine ning et eelkõige:

- a) tunnistatakse kehtetuks kõik võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevad õigus- ja haldusnormid;
- b) tunnistatakse või võidakse tunnistada tühiseks või ära muuta kõik võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevad lepingulised sätted, ettevõtjate sisekorraeskirjad ning tulundus- või mittetulundusühingute tegevust reguleerivad eeskirjad.

Artikkel 14

Karistused

Liikmesriigid kehtestavad karistusnormid, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud riigisiseste sätete rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada kõnealuste normide rakendamine. Karistuseks võib olla kahju hüvitamine, kusjuures hüvitise ülemmäär ei tohi olla eelnevalt kindlaks määratud, ning karistused peavad olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Artikkel 14a

Soolise aspekti arvestamine

Liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi rakendamisel arvesse eesmärki kaotada ebavõrdsus meeste ja naiste vahel ning edendada nende võrdõiguslikkust.

Artikkel 14b
Direktiivi (EL) 2024/1499 muutmine
(COM(2022) 689 final alusel vastu võetud direktiiv)

Direktiivi (EL) 2024/1499 muudetakse järgmiselt.

- 1) Artikli 1 lõigetes 1 ja 2, artiklis 4, artikli 5 lõigetes 1 ja 2, artikli 8 lõikes 1, artikli 10 lõikes 1, artiklis 15 ning artikli 16 lõigetes 2 ja 4 asendatakse sõnad „direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ“ sõnadega „direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ, 2004/113/EÜ ja XX/XX (*KOM(2008) 0426 lõplik alusel vastu võetud direktiiv*)“.
- 2) Artikli 6 lõikes 1 asendatakse sõnad „direktiivi 79/7/EMÜ artikli 4, direktiivi 2000/43/EÜ artikli 2, direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2 või direktiivi 2004/113/EÜ artikli 4“ sõnadega „direktiivi 79/7/EMÜ artikli 4, direktiivi 2000/43/EÜ artikli 2, direktiivi 2000/78/EÜ artikli 2, direktiivi 2004/113/EÜ artikli 4 või direktiivi XX/XX (*KOM(2008) 0426 lõplik alusel vastu võetud direktiiv*) artikli 2“.

Artikkel 15
Rakendamine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt ... [kolm aastat pärast direktiivi vastuvõtmist]. Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile ja edastavad komisjonile kõnealuste normide teksti.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Seoses artikliga 4a on liikmesriikidel õigus saada lõikes 1 osutatud ülevõtmisperioodi pikendust kuni kahe aasta võrra. Selleks teavitavad liikmesriigid komisjoni ja teatavad asjakohase ülevõtmiskuupäeva hiljemalt [kolm aastat pärast vastuvõtmist].
- 3.
4. Liikmesriigid edendavad võrdset kohtlemist ja mittediskrimineerimist käsitlevate andmete kogumist. Andmeid kogutakse vastavalt riigisisestele õigusnormidele ja tavadele ning kooskõlas kohaldatava liidu õigusega, eelkõige määrusega (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus).

Artikkel 16

Aruanne

1. Liikmesriigid edastavad hiljemalt [neli aastat pärast artikli 15 lõikes 1 sätestatud kuupäeva] ja seejärel iga viie aasta tagant komisjonile kogu vajaliku teabe, et komisjon saaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule koostada aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta.
2. Komisjoni aruandes võetakse vajaduse korral arvesse liikmesriikide, võrdõiguslikkuse küsimusega tegelevate riiklike asutuste ja asjaomaste sidusrühmade ning Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti seisukohti. Vastavalt soolise aspekti arvestamise põhimõttele kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 8 peab selles aruandes muu hulgas sisalduma hinnang, kuidas võetud meetmed on mõjunud naistele ja meestele. Vastavalt saadud andmetele võib aruanne vajaduse korral sisaldada ettepanekuid käesoleva direktiivi läbivaatamise ja ajakohastamise kohta.

Artikkel 17

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub selle *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Artiklit 14b kohaldatakse alates... [käesoleva direktiivi ülevõtmisperioodi lõpp].

Artikkel 18

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.
